3 ـ رەتكى ۋرتالىقتىڭ شىنجياڭ قىزمەتى جۇنىندەگى ئاگىمە ئاماجلىسىنىڭ رۇھىن ۋىرەندەيمىز، دايەكتىلەندىرەيمىز
جاڭا داۋىردەگى جۇگۇرشا سوتسىيالىستىك شىنجياڭ قۇرۇلۇشىنا قۇلشىنايلىق

100 جىلدىق كۇرەس جولىندا جاڭا ساياھەت ئىتاۋلىنىدۇ

قارامايلى مۇراجايى:

قىزىل ئەستىلىك ۋۇشقىنىن جالغاستىردى

قارامايلى مۇراجايىنىڭ دىققەت قاقىسى (4 ـ ئايدىڭ 18 ـ كۈنى تۈسىرىلگەن).

□ سۈرەتتە چېكىڭ شان تۈسىرگەن

جەلبىرەگەن قىزىل تۇ
پارتىيەنىڭ شىنجياڭداكى (10) جىلى

قىزىل بازالاردى ئارالاۋ ⑯

□ ئانار بۇلت / شىنجياڭ گازىتىنىڭ ئىتلىشى گى يوۋجۇن، ھەركىتى ئىتلىشى چېكىڭ شان

قارامايلى قالاسىدىكى جوڭغار كوشەسىمەن شەھسىقا قاراي جۇرسەڭىز، قارامايلى مۇراجايىنا بارالايسىز. ئىتلىشى مۇراجايىغا جاقىنداعان سايىن، سول ئېرىم "دەن قويىپ، تامىر تارتقان، مۇناي شەقپاينىشا كۈدەم ۋۇزىەگەن" دەپ ئاتالغان جىلدار بارعان سايىن ايقىندالا ئۆتۈستى. ول مۇنايشلاردىڭ قىزىل ئەستۇرىنىڭ قارامايلىدا ۋۇشقىندى وشىرمەي جالغاستىرىلىۋاتقانلىقىنىڭ ايغاقى.

مۇراجاي ئاۋلاسى جاسىل ئاشتارەمەن كومەكەرلىگەن. سىنارداي قاراغايلاردىڭ ئاراسىدا ئاسقاق جەلبىرەپ تۇرغان بەس جۇلدىزدەك قىزىل تۇ ھەرەكشە كوز تارتادى. قارامايلى مۇراجايى ساراينداغى كورمە بەتاشار، بايىرغىنىڭ سىرتىنا بويلاۋ، ئاغشقى ورىكەن، قاجىرلىلىقپەن شارۋاشلىق قۇرۇ، رەفورما جاساۋ، ھەسىك ئاشۇ جانە جاڭا داۋىرگە ئۇتۇ سىندى 6 بولىكتەن قۇرالىپ، باستىسى، قارامايلىنىڭ تاريخىتان بۇرىنغىدان 21 ـ ئاسىرغا دەيىنگى ئاربىر تاريخي كەزەڭدەگى داموۋ باربىسى كورسەتىلگەن جانە بەيىنەلەنگەن، ۋقساماعان مەزگىلدەردەگى جاغدايلاردى بەينەلەيتىن سۈرەتتەر، كەستەلەر، ناقتى زاتتار، سوندداي ـ اق قۇم تاباق، مودەل سياقتىلار قويىلعان.

سارايعا كىرگەنىڭىزدە الدىمەن بۇدىرماق ناقشتى 3 قابىرعانى نەگىز ەتكەن بەتاشار ئۆبۇلىمى كورىنەدى. سول جاغىندا شىنجياڭنىڭ "ئۇش تاۋدىڭ ئاراسىندا ەكى ۋىپات" جەر بەدەرى كورسەتىلگەن، وڭ جاغىندا قارامايلىنىڭ تاريخي وزگەرىستەرى شوعىرلى كورسەتىلگەن، ورتاسىندا قارامايلىنىڭ وتكەنى مەن قازىرگىسى بەينەلەنگەن.

"بۇل جەردە، باستىسى، پارتيا مەن مەملەكەتتىڭ قولداۋىندا، نەشە ۋرپاق مۇنايشلاردىڭ قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزۇىنىڭ، ئورىس اشا شايقاسۇىنىڭ شۇعالالى باربىسى كورسەتىلگەن"، ـ دەدى قارامايلى مۇراجايىنىڭ ئۇىسىندىرۇشىسى ژاڭ ياچين.

بەتاشار زالىنان سولعا قاراي ئىنالعاندا بايىرغىنىڭ سىرتىنا بويلاۋ كورمە زالى، جانىڭزدا ئەي دينازاۋەردىڭ قاڭقا سۇيەگى، تۇبەڭزدەگى قاناتتى دينازاۋەردىڭ ۋۇلگىسى، تەرەڭ بويلاۋ ۋۇلگىسىدەگى ئۇتول اسەر ادامدارعا بايىرغى زامانداردا بارعانداي اسەر بەرەدى.

4 ـ ئايدىڭ 17 ـ كۈنى بايىرغىنىڭ سىرتىنا بويلاۋ كورمە زالىندا 5 جاستاعى يۇە شۇيحان شەشەسىنىڭ قولىنان تارتىپ، ئار نارسەنى قىزىعا سۇرادى. شەشەسى وعان بۇل ارادا قارامايلى سىندى مەكەننىڭ بۇرىنغى كەلبەتى مەن مۇناي ئىدىڭ قالپىتاشۇى تۇسىندىرىلگەندىگىن ايتىپ بەردى.

مىللىيوندداعان جىلدار بويىندا زور وزگەرىستەردىڭ اسەرىندە جەر استىندا قالعان ئار ئۇتۇرلى بايىرغى ورگانىزمدەردىڭ سۇيەگىنەن ورگانىكالىق زاتتار قالىپتاسقان. تريىاس كەزەڭىندە ئار ئۇتۇرلى مىكرو ورگانىزمدەر سۇيەگىنىڭ شوگۇىنەن قالىپتاسقان كومىر سۇتەكتى جىنىس ـــ قارامايلىنىڭ جەر استىندا مۇناي مەن تابيعي گازدىڭ ەڭ نەگىزگى قاينار كوزى.

شىنجياڭنىڭ جەرى كەڭ، مۇناي، گاز بايلىعى مول. مىڭداعان، جۇزدەگەن جىلدان بەرى شىنجياڭداعى ئار ۋلت حالقى بايىرغى جەرگىلىكتى ادىسپەن شىكى مۇناي الپ كەلدى. العاشقى ورىكەن زالىنان ئىبز 1909 ـ جىلى شىنجياڭ ولكەلىك ۋكىمەتتىڭ رەسىيدەن "مۇناي قازۇ ماشينا سىن" (بۇرىغى ماشىناسى) ساتىپ الىپ، مايتاۋدا ئىبرىنشى مۇناي قۇدىعىن بۇرغىلاپ، شىنجياڭنىڭ تاياۋ زامانعى مۇناي ونەركاسىبىنىڭ بەتاشارىن اشقاندىعىن بىلدىك.

وتكەن كۇندەر تاريخقا ئىنالدى، ئىبراق ماڭگى ەستە ساقتاۋعا تاتيتىن تاريخ بار.

قاجىرلىلىقپەن شارۋاشلىق قۇرۇ بولىمندە 1949 ـ جىلدان 1978 ـ جىلعا دەيىنگى قارامايلى مۇنايشلارىنىڭ قاجىرلىلىقپەن شارۋاشلىق قۇرعان، وتاندى ئىسۇيىپ، وزدەرىن ارناعان كۇرەس تاريخى ەستەلىككە النعان.

جاڭا جۇڭگو قۇرىلعاننان كەيىنگى اشىلىپ قۇرىلعان ئىرىنشى ئىرى مۇناي الابى رەتىندە، قارامايلىداعى نەشە بۇىن اشۇشىلار ۋشقىندى جالعاپ، قايىسپاس قايسارلىق كورسەتتى. بۇلاردىڭ اراسىندا اعا بۇىن مۇنايشىلار مۇناي دستەرىنە دەگەن تاباندىلىق پەن قۇلشىنىستارى ارقىلى ارماندى جۇزەگە اسرۇ جولىندا ەرەسەن زور ۋلەس قوستى.

ژاڭ ياچين گانسۇدان كەلگەن، بۇرىن قارامايلىنىڭ تاريخى جونىندە تىم ئۆتۇسىنىپ كەتپەيتىن، قارامايلى مۇراجايىنا قىزمەتكە كەلگەن سوڭ، ول مادەني ەسكەرتكىشتەر، سۇرەتتەر ارقىلى جانە قايتا ـ قايتا ئۆتۇسىندىرۇ ارقىلى وسى قالانى قايتا باستان تانىپ، مۇنايشلاردىڭ ۋلى نزگى دستەرىنەن تەرەڭ اسەر الدى. ول ئۆتۇسىندىرۇدىڭ جاي عانا ئاگىمەلەۋ ەمەستىگىن، ونان دا ماڭىزدىسى، رۇحتى جەتكىزۇ ەكەندىگىن، مۇنايشىلاردىڭ قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزۇ رۇحىن جالغاستىرىپ، قازىرگىلەردى تاربيەلەپ، بولاشاقتا وي سالۇدى ئۇمت ەتەتىندىگىن ايتتى.

ئۆتۇسىندىرۇشى ارزۇ اكبارجان "مۇنايشلاردىڭ 3 ـ ۋرپاعى"، كىشكەنتايىنان اتاسىنىڭ وتكەن كۇندەر جونىندەگى ئاگىمەسىن ەستىپ وسكەن. مۇراجايعا قىزمەتكە كەلگەن سوڭ كوز الدىنداعى كورىنستەردى اتاسىنىڭ ئاگىمەلەگەندەرىمەن سايكەستىرگەن ول قاتتى اسەرلەندى. كەيدە تۇسىندىرە ـ تۇسىندىرە ارزۇدىڭ كوزىنە جاس ۋىيرلەدى.

قارامايلى جاس بولعانىمەن، ئىبراق نەشە ۋرپاق مۇنايشلاردىڭ ەلدى كوركەيتۇ جولىندا قۇلشىنا ىستەۋىمەن حالقارالىق نەپالعا يە مۇناي قالاسىنا ئىنالىپ كەلەدى. قارامايلىنىڭ قىزىل ئەستۇرى مادەني ەسكەرتكىش قازىنالارىنا ويىلىپ جازىلىپ، بارلىق قارامايلىقتاردىڭ قان تامىرىنا سىڭگەن.

1955 ـ جىلى 10 ـ ايدىڭ 29 ـ كۈنى مايبۇلاق 1 ـ ئۇمىرلى قۇدىعنان ونەركاسىپتىك مۇناي اعىسى اتىلىپ شعىپ، دۇنيە جۇزىنە جاڭا جۇڭگونىڭ تۇڭعىش ئىرى مۇناي الابى دۇنيەگە كەلگەندىگىن جاريالادى. قازىرگى كۇندە قارامايلى 1 ـ ئۇمىرلى قۇدىعى ورنىنىڭ سۇرەتى، قارامايلى 1 ـ ئۇمىرلى قۇدىعنان شققان شىكى مۇناي ۋلگىسى، قارامايلى 1 ـ ئۇمىرلى قۇدىعنىڭ ئۇش ئۇدۇزدى بۇرغى ۋۇشى، قارامايلى 1 ـ ئۇمىرلى قۇدىعنىڭ قۇبىر قىسقىشى ئىبارى دە مەملەكەتتىك 1 ـ دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىشكە اينالىپ، قارامايلى مۇراجايىندا ساقتالۇدا.

ارزۇدىڭ ئالى ەسىندە، بىردە كاسپىتەسى قارامايلى 1 ـ ئۇمىرلى قۇدىعنان مۇناي اتىلىپ شعىپ، تەبىرەنگەن مۇنايشلاردىڭ شىكى مۇنايدى بىلەكتەرىنە، بەتتەرىنە جاققانىن ئاگىمەلەگەندە، ەكسكۇرسىيالاۋعا كەلگەن ادامدارداڭ ئىبارى كوزدەرىنە جاس الپتى.

كورمە زالىنان اۋلاعا شىقساڭىز، ەڭسەلى بەي ـ ۋ 40 بۇرغى ماشىناسى ئۇزىنىڭ وزگەشە وتكەن كۇندەرىن ئاڭعارتىپ تۇر؛ مايبۇلاقتاعى جەر كەپەدەسىنىڭ ناقتى كورىنىسى سول كەزدەگى "جەر كەپەدەگى" جاپالى تۇرمىس ورتاسىن كوز الدىڭىزعا كەلتىرەدى؛ قارامايلىنىڭ قىزىل ئەستۇرى مەن ۋلتتار ىنتىماعىن ايگىلەيتىن "باستاماشلار" ئۇىسىنى اسقاق بەينەمەن قارامايلىلىقتاردى ەرلىكپەن العا باسۇعا ۋزدىكسىز باستاۋدا.

رەفورما جاساۋ، ەسىك اشۇ قارامايلىنىڭ داموۋنا تىڭ ومىرشەڭدىك قوستى، شىكى مۇناي ئونىمى ورنىقتى ارتىپ، قالانىڭ كەلبەتى كۇن سايىن جاڭارىپ، حالقتىڭ تۇرمىس دەڭگەيى بارعان سايىن جوعارىلادى... بۇگىنگى تاڭداعى قارامايلى داموۋدا تەك بايلىققا سۇيەنۇدەي كوزقاراستىڭ بۇعاۋىن بۇزىپ، جاڭا ەنەرگىانى ويلاتىپ، جاڭا تانىسقىسىن ۋزدىكسىز تاراتۇدا.

"دەن قويىپ، تامىر تارتۇ، مۇناي شىقپاينشا كۇدەم ۋزبەۋ" داڭقتى ئاداستۇرىنىڭ ۋندەۋى مەن جەتەكتەۋىندە، نەشە ۋرپاق مۇنايشىلار "وتانعا مۇناي ارنايمىن" دەگەن بەرىك سەنىمەن جانە وتان ئۇمتىن اقتاۋ بقلاس ـ ىنتالىسىمەن ۋشى ـ قىيرسىز سور دالادا تەرەڭ تامىر تارتىپ، تيانشان الابىندا اينالا شايقاس جاساپ، ئشول ـ جازىرا، قۇبا تۇزبەن ايانباي السىپ، "قىلتانى جوق، سۇى جوق، قۇس ۋشپ وتپەيتىن" جەردەن باتلدىقپەن مۇناي بۇلاعىن اعىزدى. مۇنداي داڭقتى ئاداستۇر ۋاقىت وتكەن سايىن جاڭارا تۇسەدى، ماڭگى ۋاقتى وتپەيدى، نەشە ۋرپاق قارامايلىلىقتار اراسىندا وشپەي جالعاسا بەرەدى.

ەكسكۇرسىيالاۋ سىلتەمەسى

قارامايلى مۇراجايى قارامايلى قالاسى قارامايلى رايونى جوڭغار كوشەسىنىڭ 22 ـ نومىرىنە ورنالاسقان، 1983 ـ جىلى سالىنىپ اشىلعان، بۇرىنغى اتى "قارامايلى كەن تاريخى كورمە سارايى"، اۋتونومىالى رايون دارەجەلى وتانشىلدىق تاربيە بازاسى، جاستار مەن ورەندەردىڭ وتانشىلدىق تاربيە بازاسى، قوعامدىق عىلىمدارىدى جالپىلاسترۇ تاربيە بازاسى، جۇڭگو مۇناي ـ تابيعي گاز توبى سەرىكتەستىگىنىڭ كاسىپورىن رۇحانى تاربيە بازاسى. مۇراجايداعى نەگىزگى كورمە مازمۇنى 6 بولىكتەن قۇرالىپ، قارامايلىنىڭ تاريخىتان بۇرىنعىدان 21 ـ عاسىرعا دەيىنگى ئاربىر تاريخي كەزەڭدەگى داموۋ باربىسى كورسەتىلگەن جانە بەينەلەنگەن. مۇراجايدا ساقتالعان بۇيىمداردان 34 توپتا، 155 دانا مەملەكەتتىك 1 ـ دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىش، 10 دانا مەملەكەتتىك 2 ـ دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىش، 39 دانا مەملەكەتتىك 3 ـ دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىش بار. اۋلادا قارامايلىنىڭ مۇناي الابى اشلعان العاشقى تۇستا پايدالانىلعان قۇدىق مۇنارا سى، مۇناي تارتۇ ماشىناسى، جۇك اۋتومۇبيلى جانە تراكتور سياقتى ناقتى زاتتار، سوندداي ـ اق اۋتونومىالى رايون دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ ورنى ـــ مايبۇلاق جەر كەپەسى كورمەگە قويىلعان. قارامايلى مۇراجايى قوعامعا تەگىن اشلادى، اشلۇ ۋاقىتى ئار سەيسەنبىدەن جەكسەنبىگە دەيىن.

جايىمالاپ بەينە ەكراندى كورىڭىزدەر

كورسەتىلگەن جانە بەينەلەنگەن. مۇراجايدا ساقتالعان بۇيىمداردان 34 توپتا، 155 دانا مەملەكەتتىك 1 ـ دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىش، 10 دانا مەملەكەتتىك 2 ـ دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىش، 39 دانا مەملەكەتتىك 3 ـ دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىش بار. اۋلادا قارامايلىنىڭ مۇناي الابى اشلعان العاشقى تۇستا پايدالانىلعان قۇدىق مۇنارا سى، مۇناي تارتۇ ماشىناسى، جۇك اۋتومۇبيلى جانە تراكتور سياقتى ناقتى زاتتار، سوندداي ـ اق اۋتونومىالى رايون دارەجەلى مادەني ەسكەرتكىشتەردى قورعاۋ ورنى ـــ مايبۇلاق جەر كەپەسى كورمەگە قويىلعان. قارامايلى مۇراجايى قوعامعا تەگىن اشلادى، اشلۇ ۋاقىتى ئار سەيسەنبىدەن جەكسەنبىگە دەيىن.

جايىمالاپ بەينە ەكراندى كورىڭىزدەر

بۇرشىن جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى ەسكەرتكىش سارايى:

قىزىل تاريخىتى ەستەلىككە الىپ، رۇحانى كۇش ـ قۇۋاتتى جالغاستىردى

5 ـ ئايدىڭ 8 ـ كۈنى جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى ەسكەرتكىش سارايىندا بالالار شىنجياڭنىڭ تاريخي مادەنيەتىن ۋىرەنۇدە، تۇسنۇدە.

□ سۈرەتتە بۇرشىن اۋداندىق توعىسپالى اقپارات قۇرالدارى ورتالىعى بەرگەن

جەلبىرەگەن قىزىل تۇ
پارتىيەنىڭ شىنجياڭداكى (10) جىلى

قىزىل بازالاردى ئارالاۋ ⑰

□ ئانار بۇلت / شىنجياڭ گازىتىنىڭ ئىتلىشى جاڭ تىيك، ھەركىتى ئىتلىشى لو ياڭشۇە

بۇرشىن، داڭقتى توڭكەرىستىك داستۇرگە يە قالا. جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى ەسكەرتكىش سارايىن ۋاكىل ەتكەن قىزىل مادەنيەت بايلىعى تۇيىندەرى قۇددى قىزىل جەر بەلگىسى سياقتى تالاي ـ تالاي ۋمىتىلماس قىزىل حيكايالاردى ەستەلىككە الىپ، وسى ەرتەگدەي شەكارا قالانىڭ تاريخي وشپەس ەسكەرتكىشتەرىنە اينالدى.

"1901 ـ جىلى جۇڭگو جاق بۇرشىندا كەمەجاي قۇرىپ ئارى تومەنگى اعارداعى رەسەي جاقپەن مەرزىم بويىنشا قاتناس بايلانىسىن اشىپ، ساۋدا ـ ساتتىق بارىس ـ كەلسى مەن حالق ىستەرى بارىس ـ كەلسىن جۇرگىزدى؛ بۇرىن ەرەكشە تاريخي مەزگىلدە ئىزدىڭ كەمەجايىمىز مەملەكەت ئۇشىن نەسىيە قايتارۇدىڭ كەلەلى مىندەتىن ۋىتىنە العان..." 5 ـ ايدىڭ 8 ـ كۈنى تاڭەرتەڭ بۇرشىن جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى ەسكەرتكىش سارايىنىڭ الدىندا ەكسكۇرسىيالاۋعا كەلگەن ساياحاتشىلار ۋزاقتان ـ ۋزاققا سوزىلىپتى. تۇسىندىرمەشى ژاڭ شۇيچىننىڭ باستاۋىندا، كوپشىلىك ەكسكۇرسىيالاتىن جولمەن ارالاي ئجۇرىپ تىڭدادى، كوردى، ئتۇسىندى.

"انا مەكەننىڭ داموۋ بەلەسىندە ادامدى اسەرلەندىرەتىن تالاي رۇحانى كۇش بار ەكەن، ئىبز ساياحاتتاۋ باربىسىندا ۋىرەنىپ، ساياحاتتاۋ باربىسىندا ويلانىپ، ساياحاتتاۋ باربىسىندا ئتۇسىنىپ، تاريخىتى ەستە بەرىك ساقتاۋدىڭ ماڭىزدى ئمانىن ئتىپتى دە تەرەڭ ئتۇسىنىپ، ئورىس اشا العا ىلگەرىلەۋدەگى باتلدىق پەن كۇش ـ قۇاتتى كۇشەيتتىك"، ـ دەدى بۇرشىن اۋداندىق ەستەلىككە بولىنەدى"، ـ دەدى جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى ەسكەرتكىش سارايىنىڭ جاڭاپتىسى دۇ حۋان تىلشىگە.

بۇرشىن جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى ەسكەرتكىش سارايىنا كىرگەندە، ەرتىس وزەنىن ارتقى كورىنىس ەتكەن كەمەجاي جۇمىس الاڭى الدىمەن كوزگە ئتۇستى. تاريخي ماتەريالدا جازىلۇىنشا، سۇ جولدارى ۋلاسقان قولايلى شارت ـ جاعدايدى تايانىش ەتىپ، 1901 ـ جىلى جۇڭگو جاق بۇرشىندا كەمەجاي قۇرىپ ئارى تومەنگى اعاردا رەسەي جاقپەن مەرزىم بويىنشا سۇ تاسمالىن اشىپ، ساۋدا ـ ساتتىق بارىس ـ كەلسىن جانە حالىق ىستەرى بارىس ـ كەلسىن جۇرگىزگەن. وتكەن عاسىردىڭ 30 ـ جىلدارىنا جەتكەندە كوكتوعاي كەن تاسىن ئىنالىدىرىپ تاسۇ سەبەبىنەن بۇرشىن پورتى ەڭ گۇلدەنگەن كەزەڭگە ئتۇتتى. كەيىن جۇڭگو مەن سوۋەت وداعىنىڭ قارىم ـ قاتناسىندا وزگەرىس تۇىلىپ، 60 جىلدان استام ۋاقىت جالعاسقان ەرتىس جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى اقىرىندا 1962 ـ جىلى تاسمال توقتاتقاندىعىن جاريالادى.

1960 ـ جىلى جۇڭگو مەن سوۋەت وداعىنىڭ قارىم ـ قاتناسىنا سىزات ئتۇسىپ، سوۋەت وداعى جاق جۇڭگونى قارىزدان قايتارۇعا قىسادى، شىكى جاقتا قىينىشلىق، سىرتقى جاقتا قىسىم بولعان تاريخي ارتقى كورىنىستە، ورتالىق كوكتوعايداعى سىيرەك كەزدەسەتىن جەر مەتالدارى كەنىنىڭ ونىمدەرىمەن قارىز قايتارۇدى ۋىعاردى. بۇرشىن اۋداننىداعى ئار ۋلت حالقى كوكتوعايدىڭ كەن ونىمدەرىن سۇ جولىمەن تاسىپ ەكسپورت ەتىپ، وتاننىڭ قارىزدان قايتارۇداي تاريخي بورىشتى ارقالادى. مەملەكەتتىڭ داڭقتى مەن ابرويىئۇشىن، بۇرشىن اۋدانى مەن ونان 300 كيلومەتر شالعايداعى كوكتوعاي تىزە قوسا كۇرەس جاساپ، بەرىك سەنىم جانە قالتقىسىز ئۇزىن ارناۋ رۇحىمەن پارتيا مەن مەملەكەت جۇكتەگەن كەلەلى تاپسىرمانى ورىندادى.

"كەن تاسىن تاسۇ مىندەتىن اتقارۇ ئۇشىن، اۋتونومىالى رايون بۇرشىندا سىرتقى تاسمال 8 اترەتىن ارنايى قۇردى، 100دەن استام اۋتوموبيل وسى جولدا بۇرشىن مەن كوكتوعاي اراسىندا ارلى ـ بەرلى قاتناندى، سول كەزدەگى تاسمال اترەتى ومىرلەرىنە تونگەن حاۋىپكە قاراماي تالاي رەتكى كەن تاسىن ەكسپورتتاۋ مىندەتىن جەڭسىپەن ورىندادى، بۇل اتى زاتنا ساي ەسىلى ەڭبەك ەتكەن اۋتوموبيل اترەتى دەۋگە بولادى"، ـ دەدى سول جلدارى كەن تاسىن تاسۇعا قاتناساقان شوفەر سۇن جلياڭ ەسكە الپ.

سۇن جلياڭ بىلاي دەدى: ول كەزدە جول مۇلدەمگە جوق، قاي جەر جاتتىعراق بولسا سول جەرمەن جۇرەمىز، جول لايساڭ بولسا نەمەسە قىستاعى قارلى ـ بوراندا جول ئجۇرۇ ئتىپتى مۇشكىل. 300 كيلومەترلىك جولدى قازىر ئجۇرۇ ئۇشىن نەبارى 3 ساعات قانا ۋاقىت قاجەت، ال ول كەزدە 4 تونىنا كەن تاسى باسلعان اۋتوموبيل ساعاتىنا ارەڭ 20 كيلومەتردەن باسپ، ئبىر بارىپ كەلۇگە 3 تاۋلىك كەتەتىن.

ئار جىلعى تاسقىن مەزگىلى بۇرشىن اۋدانىندا قۇمدى بوران ەڭ كۇشەيگەن، ماسا ەڭ قۇتىرىنعان ماۋسىم سانالادى، وعان قوسا سۇ تاسمال مەزگىلى قىسقا، مىندەت اۋىر، ەڭ قاربالاس كەزدەرى كۇننە 400 تونىنا كەن تاسىن تىەۋگە جانە تۇسىرۇگە تۇرا كەلەدى. وسىنداي شارت ـ جاعدايدا، بۇرشىن حالقى "اشتىق وتكەلىنەن"، "ماسا وتكەلىنەن"، "تاۋلىك بويى كوز شىرىمىن الماۋ وتكەلىنەن" قايسارلىقپەن ئوتىپ، بەلدەرى مايىسا ئجۇرىپ داعار ـ داعار كەن تاسىن كەمەجايعا ارقالاپ جەتكىزدى. ولار تاسقىنداعان وتاندى ئسۇيۇ ىنتا ـ نقالاسىمەن ئداۋىر جۇكتەگەن كەلەلى مىندەتتى ئوز ۋىستىلەرىنە الدى.

جۇىرداعى جلدارداڭ بەرى تاريخي مادەنيەت مۇراسىن ويداعىداي قورعاپ، وتانشىلدىق تاربيەنى كۇشەيتۇ ئۇشىن، بۇرشىن اۋدانى سۇ تاسمالى تاريخي ماتەريالدارىنا قۇنتقارۇ سىياتتى اشۇ جۇرگىزىپ، سۇ تاسمالى جۇرتتارىن قورعاۋ سىياتتى جوندەپ جانە كورسەتىپ پايدالانىپ، جۇڭگو مەن سوۋەت وداعىنىڭ تاسمال دستەرىن اشۇى سىندى تاريخي قىزىل مادەنيەتتى جىناقتاپ، كادرلار تاربيەسى بايلىعىنا ئىنالدىرىپ، قىزىل تاربيە بازاسىن بەلسەندىلىكپەن تۇلعالادى.

تاريخ ـــ ەڭ جاقسى وتانشىلدىق وقۇلىعى، مايەگى مول جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى تاريخي بۇرشىن دالاسىنا سىڭگەن قىزىل ەستەلىك، كوڭىلدى ئتىپتى دە تاسقىنداتادى. ەرتىس وزەنىندەگى سۇ تاسمالى وسى قالاشقىنىڭ وزگەرىسىنە كۇا بولدى، وسى وكىنىشسىز جىلداردى دا ەستەلىككە الىپ قالدى.

جۇڭگو مەن سوۋەت وداعىنىڭ سۇ تاسمالىن باستاپقى مەزگىلدەگى جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى ساۋدا بارىس ـ كەلسىندە، حالقتىق ىستەر بارىس ـ كەلسىندە، سوندداي ـ اق جاڭا جۇڭگو قۇرىلعان العاشقى مەزگىلدە مەملەكەت ئۇشىن قارىز قايتارۇدا جاراتقان سۇ تاسمالى قۇنى مەن ماڭىزدى ئمانى كورسەتىلگەن. كورمە سارايىندا 563 پارشا (دانا) تاريخي سۇرەت، ساندى مالىمەت كەستەسى، 734 ناقتى زات قورىلعان ئارى 2 جۇپ بورتپە ويما، ئبىر جۇپ قابىرعا سۇرەتى، 2 ەلكتەمە الاڭ جانە قۇمنۇسقا، ئبىر تەلەۋيزور ەكرانى، ئبىر كوپ مەدياليق قويۇ اۋماعى ورنالاستىرىلعان. ساراي ئار اپتانىڭ دۇيسەنبى كۇننەن جۇما كۇننە دەيىن ساعات 10نان 14كە دەيىن، 16دان 20عا دەيىن جۇرتشىلىققا اشىلادى.

ەكسكۇرسىيالاۋ سىلتەمەسى

بۇرشىن اۋدانى جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى ەسكەرتكىش سارايى 2012 ـ جىلى قۇرىلعان، بۇرشىن اۋدانى بۇرشىن قالاشعى حبىين جولى جۇڭگو ـ رەسەي كونە كەمەجاي سالت ـ سانا باقشاسى كورىنىس وڭىرىندە، بۇرىنغى سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى ئس باسقارماسىنىڭ قالپىنا كەلتىرىلگەن كونە جۇرتى جانە سۇ تاسمالى تاريخى كورمە سارايى سىندى 2 بولىككە بولىنەدى. بۇرىنغى سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى ئس باسقارماسىنىڭ كونە جۇرتى 1952 ـ جىلى سالىنعان، ورىس ۋلگىسىندەگى ئداستۇرلى توپىراق ـ اعاش قۇرىلمىدى قۇرىلىس، اۋدانى 410 شارشى مەتر. جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالى تاريخي كورمەسىنىڭ اۋدانى 340 شارشى مەتر، وندا جۇڭگو ـ سوۋەت وداعى سۇ تاسمالىنىڭ باسقارۋىمەن ئىرىنشى ئىرى مۇناي الابى دۇنيەگە كەلگەندىگىن جاريالادى. ئىرىنشى ئىرى مۇناي الابى ئىرىنشى ئىرى مۇناي الابى ئىرىنشى ئىرى مۇناي الابى